

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και
Κοινωνικής Εργασίας
Μάθημα «Κοινωνιολογία της Απόκλισης», 2021

Διδάσκων:

Δρ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΣ ΤΣΙΡΟΣ

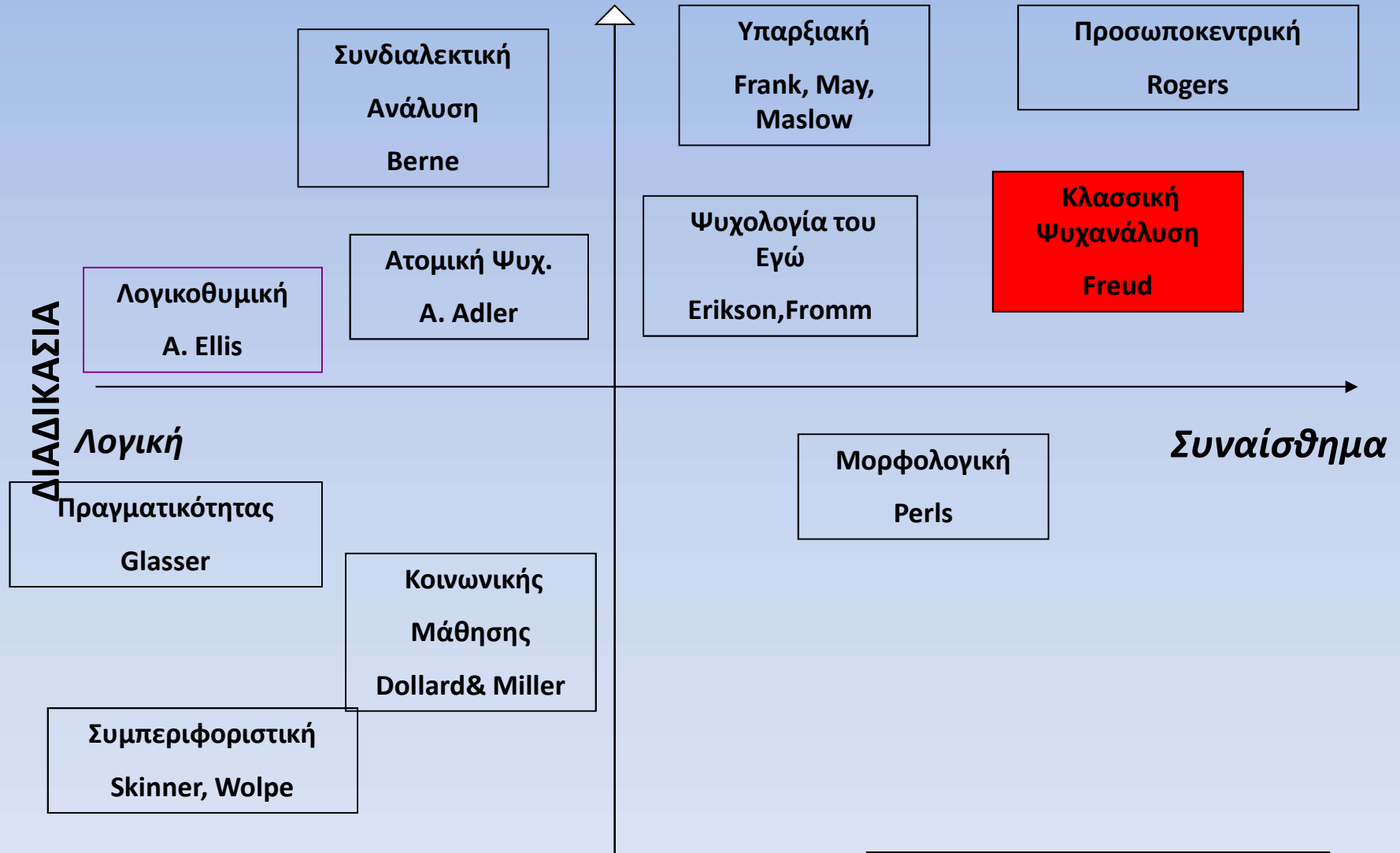
Ph. D. (Ph.-Ed.-Psync.), M.Sc.(Eng.), M.Sc.(Eng.),
B.Sc. (Soc.Sc.), D.I.C.

Επισκόπηση των θεωριών Ταξινόμηση Frey

5.1. Συναισθηματικο-Ενορατικές (Σ-Ε)

- Σ-Ε1. Κλασσική ψυχανάλυση του Sigmund Freud
  - Σ-Ε2. Αναλυτική θεωρία του Carl Jung
  - Σ-Ε3. Ανθρωποκεντρική του Carl Rogers
- Σ-Ε4. Υπαρξιακή θεωρία των Rollo May Irvin Yalom
  - Σ-Ε5. Λογοθεραπεία (*Logotherapy*) του Victor Frankl

ΣΤΟΧΟΙ Ενόραση

Τσίρος Χ., 2017

Πηγή: Frey, D. 1972 (Μαλικιώση-
Λοίζου, 1999), σελ.40

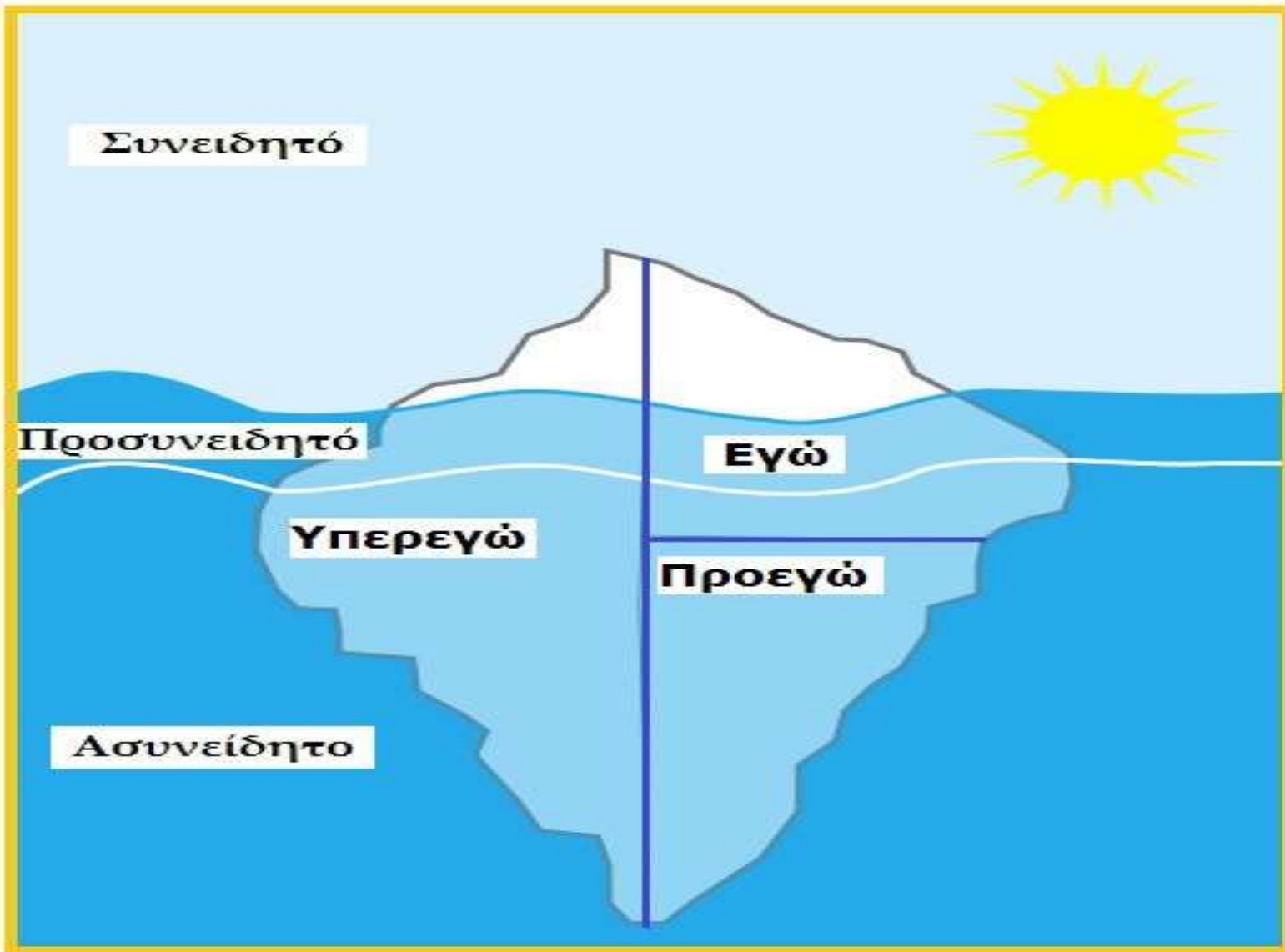
Σ-Ε1. Κλασική Ψυχανάλυση (Classical psychoanalysis) του Sigmund Freud

Δυναμική διάσταση της Ψυχής:

- Ο S. Freud διέκρινε τρεις τομείς που εντάσσονται τα ψυχολογικά στοιχεία
- Το **Ασυνείδητο**, που περιλαμβάνει στοιχεία που είναι **δύσκολο**, αν όχι αδύνατο, να έλθουν στο Συνειδητό (;) (Συνειδητότητα- Ενόραση-Επαγρύπνιση-Νους).
- Το **Προσυνειδητό ή Υποσυνείδητο**, που περιλαμβάνει στοιχεία που βρίσκονται **κοντά** στο Συνειδητό και θα μπορούσαν να βγουν στην επιφάνεια.
- Το **Συνειδητό**, που περιλαμβάνει ο,τιδήποτε **μπορεί** να βρεθεί στο Συνειδητό **οποιαδήποτε** στιγμή.

Αργότερα υιοθέτησε μια **(Δομική)** ανάλυση της
Προσωπικότητας σε τρία επίπεδα:

- Το **Αυτό – Εκείνο (προεγώ)**, πηγή των **ενστίκτων** και **ορμών** που αγνοεί την πραγματικότητα.
- Το **Εγώ**, το **λογικό** και **συνειδητό** μέρος του εαυτού, που έχει αντίληψη, που είναι προσαρμοστικό αυτοεξερευνάται, εκτιμά την κοινωνική πραγματικότητα, **λογοκρίνει** το «Αυτό» και παίζει το ρόλο του συντονιστή - ισορροπιστή (διαιτητή) ανάμεσα στις πιέσεις του Αυτού και τις ηθικές επιταγές του Υπερεγώ.
- Το **Υπερεγώ**, που αντιπροσωπεύει τις **ηθικές** υποταγές των παρορμήσεων, τους ηθικούς φραγμούς, την ατομική ηθική συνείδηση στην οποία οδηγεί και το συναίσθημα της **ενοχής** για πράξεις που **θεωρούνται** κακές.

Η Ψυχανάλυση...

- Δίνει ιδιαίτερη σημασία στο ασυνείδητο που σχετίζεται με την **παιδική σεξουαλικότητα** στην ανάπτυξη των **νευρώσεων**.
- Η ψυχανάλυση, που ως θεραπεία μπορεί να κρατήσει **πολλά χρόνια**, δίνει έμφαση τόσο στην έννοια της **μεταβίβασης**, σύμφωνα με την οποία οι πελάτες αντιλαμβάνονται τους ψυχαναλυτές τους ως μετενσάρκωση σημαντικών ειδώλων από την παιδική τους ηλικία όσο και στην ερμηνεία των ονείρων.
- Ασχολείται με πολλές μορφές ψυχικής δυσφορίας, όπως **νευρώσεις, ψυχώσεις** και διαστροφές (Pedinelli, 2008).

Σ-Ε2. Αναλυτική (Analytical) θεωρία του Carl Jung

- Η αναλυτική θεωρία χωρίζει το ασυνείδητο σε **προσωπικό** και **συλλογικό**, θεωρώντας το τελευταίο ως αποθήκη των καθολικών αρχετύπων και των αρχέγονων ειδώλων.
- Η συμβουλευτική διαδικασία περιλαμβάνει την ανάλυση της **μεταβίβασης**, της **ενεργής φαντασίας** και την **ανάλυση των ονείρων**.
- Ο Jung ενδιαφερόταν να δουλεύει περισσότερο με ανθρώπους που διήνυαν το **δεύτερο μισό** της ζωής τους.

Σ-Ε3. Ανθρωποκεντρική (Person-centered) θεωρία του Carl Rogers

- Το επίκεντρο είναι το άτομο ως **πρόσωπο** και σκοπός είναι η ενίσχυση των δυνάμεων του προσώπου και η αναδόμηση της προσωπικότητάς του.
- Η προσέγγισή του διευκολύνει τον συμβουλευόμενο να γίνει **κύριος του εαυτού** του και να μάθει τη στρατηγική με την οποία μπορεί να το καταφέρει.
- Χαρακτηριστικά: η **μη κατευθυντικότητα** και η **συνειδητοποίηση ότι το άτομο έχει αποθέματα προσωπικής δύναμης**.
- Η συμβουλευτική διαδικασία δίνει έμφαση στην **αυθεντικότητα** (και όχι την αυθεντία), την **ενσυναίσθηση**, και την **άνευ όρων αποδοχή**.

Σ-Ε4. Υπαρξιακή (Existential) θεωρία των Rollo May και Irvin Yalom

- Απορρέει από την υπαρξιακή (ή υπαρξιστική για άλλους) φιλοσοφία και εστιάζει στο να βοηθήσει τους πελάτες να αντιμετωπίσουν τα **άγχη** που είναι συνδεδεμένα με τα εξής βασικά θέματα της ανθρώπινης ύπαρξης: **θάνατος, ελευθερία, απομόνωση και απουσία νοήματος.**
- Δίνει έμφαση στις **τρέχουσες (Εδώ και Τώρα)** καταστάσεις των ανθρώπων, με διαφορετικές παρεμβάσεις που χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τους κρυμμένους φόβους των πελατών.

Σ-Ε5. Λογοθεραπεία (Logotherapy) του Victor Frankl

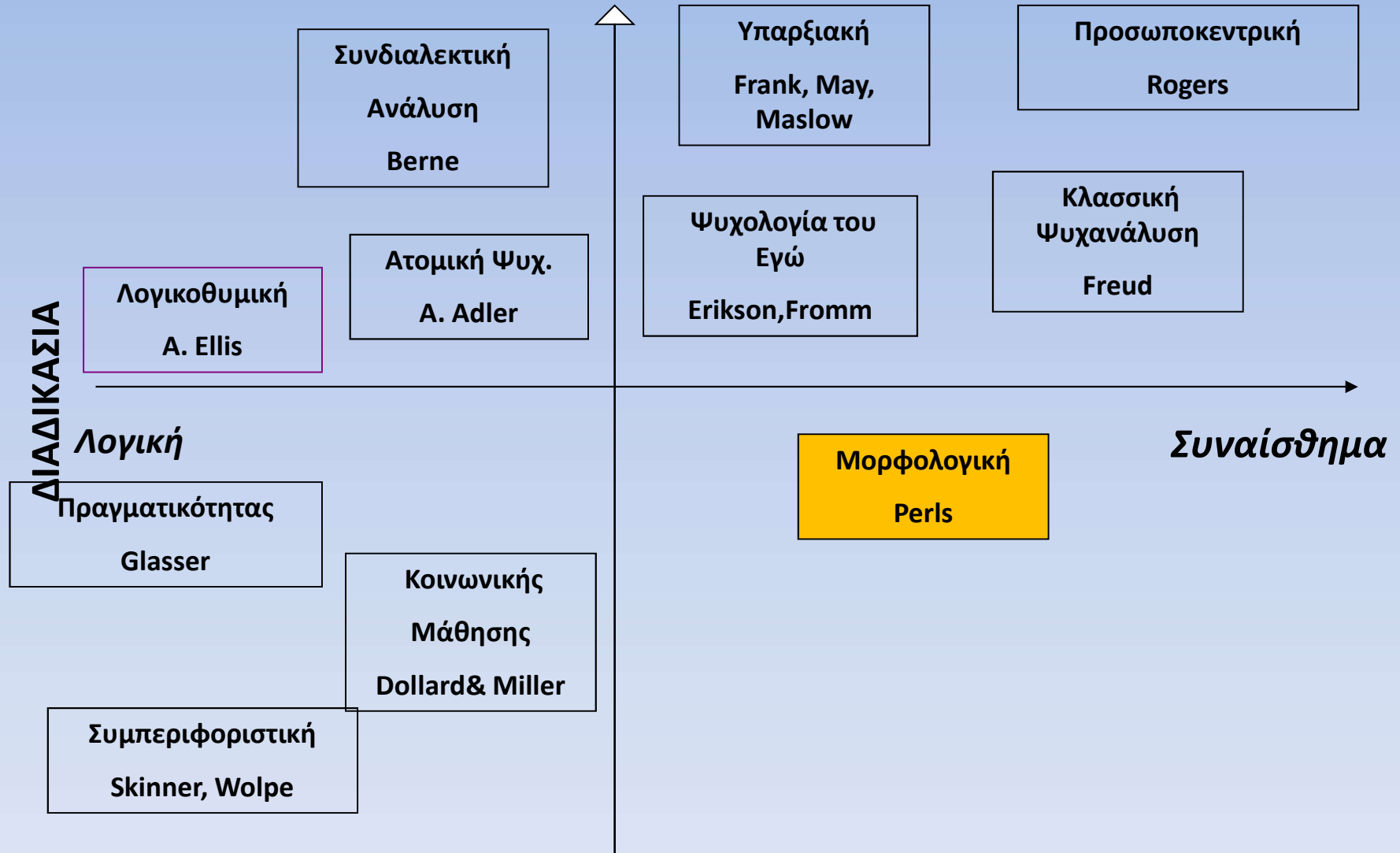
(μην συγχέεται με τη ίδια έννοια ως θεραπεία του λόγου)

- Οι πελάτες αναπτύσσουν **νευρώσεις** γιατί αντιμετωπίζουν ένα **υπαρξιακό κενό** και **δεν** μπορούν να βρουν νόημα στη ζωή τους.
- Οι λογοθεραπευτές χρησιμοποιούν μεθόδους όπως τη διδασκαλία της σπουδαιότητας που έχει η ανάληψη ευθυνών για την εξεύρεση νοήματος στη ζωή.
- Η **μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη**, η **προσφορά νοήματος** και η **ανάλυση των ονείρων** είναι βασικά στοιχεία της διαδικασίας αυτής.

5.2. Συναισθηματικο-Δραστικές Σ-Δ

- *Σ-Δ1 Μορφολογική θεωρία (Gestalt) του Fritz Perls*

ΣΤΟΧΟΙ Ενόραση

Σ-Δ1. Μορφολογική θεωρία (Gestalt) του Fritz Perls (1893-1970)

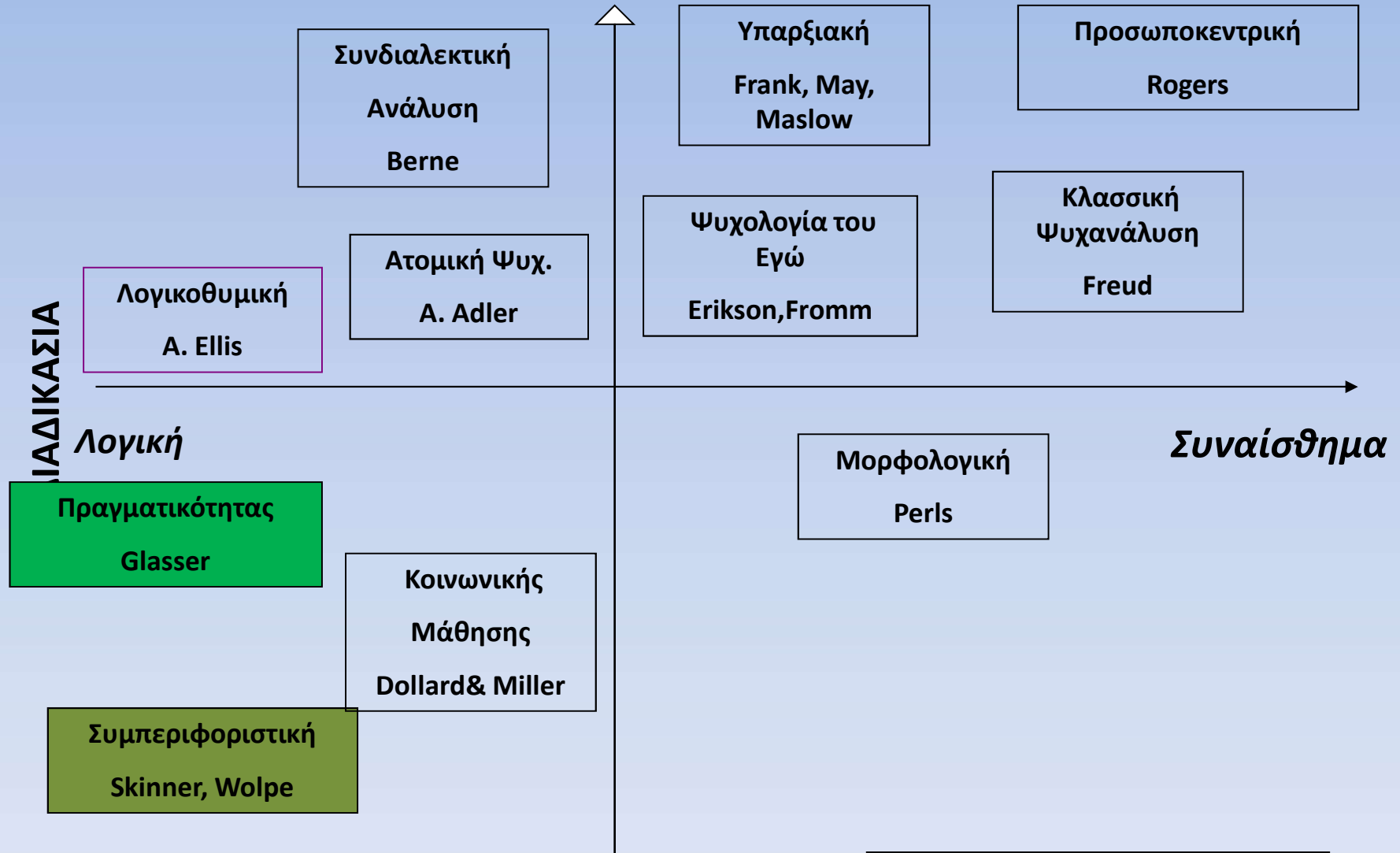
- Η θεωρία Gestalt έχει ως βάση δυο ιδέες.
- Η πρώτη είναι ότι η ψυχολογία πρέπει να εστιάζει στο βίωμα του **παρόντος**.
- Σε αντίθεση με άλλες προσεγγίσεις, οι οποίες εξετάζουν στοιχεία που δεν γνωρίζουμε, ή ακόμη και στοιχεία που είναι αδύνατον να γνωρίσουμε, η δική μας οπτική είναι το **εδώ και τώρα**.
- Η δεύτερη ιδέα είναι ότι είμαστε αναπόσπαστα συνδεδεμένοι σε ένα **δίκτυο σχέσεων με όλα τα πράγματα**.
- Μπορούμε να γνωρίσουμε πραγματικά τον εαυτό μας μόνο έτσι όπως υπάρχουμε σε σχέση με άλλα πράγματα.

5.3. Λογικο-Δραστικές Λ-Δ

- **Λ-Δ1. Συμπεριφοριστική (Behaviour) θεωρία του Joseph Wolpe**
- **Λ-Δ2. Θεωρία της πραγματικότητας (Reality) του William Glaser**

ΣΤΟΧΟΙ
Ενόραση

Τσίρος Χ., 2017

Πηγή: Frey, D. 1972 (Μαλικιώση-
Λοίζου, 1999), σελ.40

Λ-Δ1. Συμπεριφοριστική (Behaviour) θεωρία του Joseph Wolpe...

- Στηρίζεται στις ιδέες του **Pavlov** και του **Skinner**, των μεγάλων θεωρητικών του μπιχεβιορισμού (συμπεριφορισμού).
- Δίνει έμφαση στη **μάθηση της συμπεριφοράς** μέσω της **κλασικής εξαρτημένης μάθησης**, της **συντελεστικής μάθησης** και της **μιμητικής μάθησης**.
- Η συμβουλευτική διαδικασία συνίσταται στη μάθηση συμπεριφορών με μεθόδους όπως:
  - α) τα προγράμματα ενίσχυσης (θετικής ή αρνητικής)
  - β) η συστηματική αποευαισθητοποίηση χρήση δύο ασύμβατων μεταξύ τους εμπειριών με στόχο την προβληματική, η
    - γ) ψυχοκατακλυσμική θεραπεία.

Θεωρία της συμπεριφοράς. Συμπεριφορισμός ή Μπηχεβιορισμός (S→R)

- Στόχος είναι η πρόβλεψη και ο έλεγχος της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- Ονομάζεται και θεωρία STIMULUS-RESPONSE ή μαύρο κουτί.
- Αρχική της μορφή ήταν : η Κλασσική Εξάρτηση (πείραμα του Ρανλον, θεωρία του Watson).
- Αργότερα εξελίχθηκε στην Συντελεστική Μάθηση (Skinner) που χαρακτηριστικό της είναι ο Νόμος του Αποτελέσματος (Ανταμοιβή-Τιμωρία), ώστε να επαναληφθεί μία θετική και ικανοποιητική συμπεριφορά και να αποφευχθεί μία ανεπιθύμητη.

Συμπεριφορισμός ή Μπηχεβιορισμός (S→R) : φιλοσοφία I

- Ακολουθεί το θετικιστικό επιστημονικό παράδειγμα.
- Η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα μάθησης.
- Τα συναισθηματικά προβλήματα αναπτύσσονται γιατί ο άνθρωπος δεν κατάφερε να μάθει αποτελεσματικούς τρόπους αντίδρασης σε ορισμένες περιστάσεις (αποτελεσματικούς σύμφωνα με τα πρότυπα της κοινωνίας),
- Επομένως, υπάρχει ένα πρόβλημα μάθησης το οποίο μπορεί κάποιος να επιλύσει εφαρμόζοντας τις βασικές τεχνικές της μάθησης.

Συμπεριφορισμός ή Μπηχεβιορισμός (S→R) : φιλοσοφία II

- Δε χρειάζεται να εισχωρήσει κάποιος στο ασυνείδητο ή να προκαλέσει ενόραση, ή να αλλάξει την προσωπικότητα του ατόμου,
- Το μόνο που χρειάζεται το άτομο είναι να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του και να εξαλείψει τα συμπτώματα.

....Λ-Δ1. Συμπεριφοριστική (Behaviour) θεωρία του Joseph Wolpe:
Συμβουλευτική διαδικασία :

- α) τα προγράμματα ενίσχυσης (θετικής ή αρνητικής)
- β) η συστηματική αποευσθητοποίηση (χρήση δύο ασύμβατων μεταξύ τους εμπειριών με στόχο, την σταδιακή παρεμπόδιση και τελικά εξάλειψη, ελπίζουμε, της προβληματικής)
- γ) ψυχοκατακλυσμός (αντίθετη της προηγούμενης, το άτομο ρίχνεται στον λάκκο με τα θηρία» και αφήνεται να επιβιώσει)
- δ) βιοανατροφοδότηση (άμεση πληροφόρηση στο άτομο σχετικά με τις μεταβαλλόμενες φυσιολογικές λειτουργίες (χτύποι καρδιάς, αρτηριακή πίεση) και τη σχέση του με τη σκέψη και τα συναισθήματα, σε συνδυασμό με τεχνικές χαλάρωσης ή άσκησης ελέγχου)
- ε) θεραπεία αποστροφής (μία ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδέεται με κάτι που προκαλεί μεγάλο πόνο ή αποστροφή)

Λ-Δ2. Θεωρία της πραγματικότητας (*Reality*) του *William Glaser*

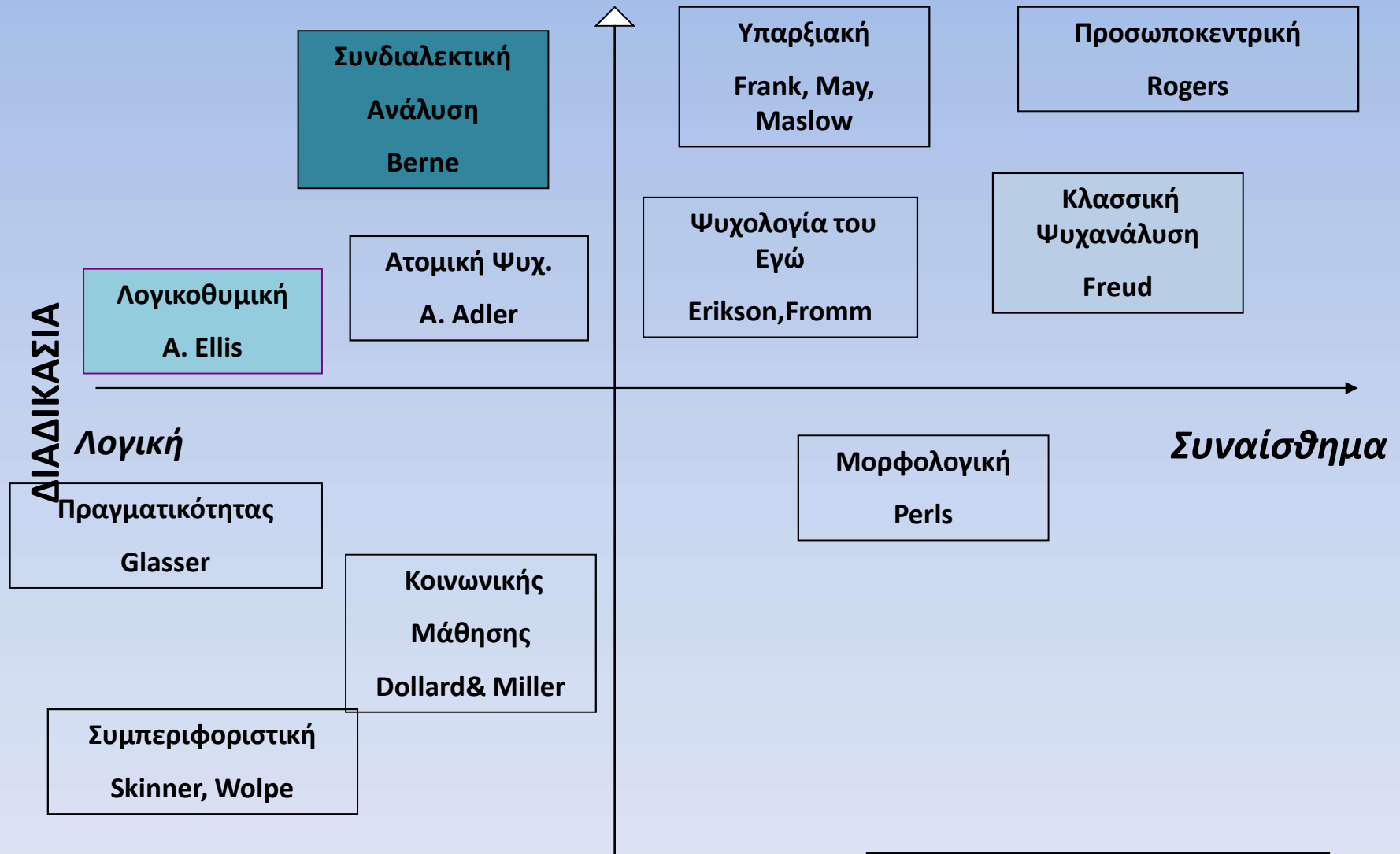
- Οι πελάτες **επιλέγουν** να διατηρήσουν την άσχημη κατάσταση στην οποία βρίσκονται επιλέγοντας **ακατάλληλους τρόπους ελέγχου του κόσμου** για να **ικανοποιήσουν** τις ανάγκες τους (τα «πρέπει» και «θέλω»).
- Η συμβουλευτική διαδικασία περιλαμβάνει
- α) την αναγνώριση των επιθυμιών και των αναγκών των πελατών,
- β) την εκμάθηση της **θεωρίας της επιλογής**, τον σχεδιασμό και, όπου απαιτείται,
- γ) την εκπαίδευση στις συμπεριφορές που χρειάζονται για να είναι επιτυχημένοι.

5.4. Λογικο-Ενορατικές Λ-Ε

- **Λ-Ε1. Λογικο-συναισθηματική (Λογικο-θυμική) (Rational-Emotive) θεωρία του Albert Ellis**
- **Λ-Ε2. Γνωστική ή Γνωσιακή (Cognitive) θεωρία του Aaron Beck**
- **Λ-Ε3. Ατομική Ψυχολογία του ADLER (1870-1937)**
- **Λ-Ε4. Συνδιαλεκτική ανάλυση (Transactional Analysis (T.A.) του Eric Berne (1910-1970)**

ΣΤΟΧΟΙ
Ενόραση

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Λογική

Συναίσθημα

Δράση
Τσίρος Χ., 2017

Πηγή: Frey, D. 1972 (Μαλικιώση-Λοίζου, 1999), σελ.40

Λ-Ε1. Λογικο-συναισθηματική (Rational-Emotive) θεωρία του Albert Ellis...

- Κεντρική θέση στη θεωρία κατέχει η έννοια της **μοναδικότητας** του ατόμου.
- **Κάθε** άτομο σκέφτεται με τον **δικό του** τρόπο **λογικό** ή **παράλογο**.
- Η συναισθηματική διαταραχή όμως οφείλεται στον παρά-λογο (παρά τω λόγω) τρόπο του «σκέπτεσθαι».
- Αν το άτομο αναπτύξει τις νοητικές του δυνάμεις και την θέση του παραλόγου πάρει η λογική, γίνεται αποτελεσματικό και ευτυχισμένο.
- Η **σκέψη** και το **συναίσθημα** είναι αλληλένδετα και επηρεάζει το ένα το άλλο. Η συναισθηματική συμπεριφορά του ατόμου επηρεάζεται από την «**εσωτερική συνομιλία**» που κάνει με τον εαυτό του.
- **«Όπως σκέπτομαι έτσι αισθάνομαι και όπως αισθάνομαι έτσι δρω»**

...Λ-Ε1. Λογικο-συναισθηματική (Rational-Emotive) θεωρία του Albert Ellis

- Τα άτομα με κάποιες ψυχολογικές διαταραχές επηρεάζονται από κάποια «**παράλογα πιστεύω**» και κάνουν παράλογους συλλογισμούς που επιδεινώνουν την κατάστασή τους, **αυτοκαταστρέφονται**.
- Κατά τον Ellis αν το άτομο, αφού **συνειδητοποιήσει** τη σχέση μεταξύ του **προβλήματος** και της **σκέψης του**, αλλάξει - μετατρέψει την εσωτερική του συνομιλία (εδώ επεμβαίνει δυναμικά ο σύμβουλος αμφισβητώντας τα «πρέπει» με λογικά επιχειρήματα), έτσι ώστε να γίνει λογική, θα αλλάξει και την αντίδρασή του.

Λ-Ε2. Γνωστική ή Γνωσιακή (Cognitive) θεωρία του Aaron Beck

- Οι πελάτες εκδηλώνουν άγχος γιατί χρησιμοποιούν **εσφαλμένες (γνωσιακές) πληροφορίες** με μια τάση να καταλήγουν σε αδικαιολόγητα συμπεράσματα.
- Οι γνωσιακοί θεραπευτές βοηθούν τον πελάτη να αναγνωρίσει την αδυναμία των **δυσλειτουργικών σκέψεων** να του προσφέρουν βοήθεια και να αναζητήσει **εναλλακτικές ερμηνείες**
- Οι τεχνικές αλλαγής της συμπεριφοράς πρέπει να ενσωματωθούν στη διαδικασία ώστε να δημιουργούν **νέες εμπειρίες** που θα ελέγχουν την **εγκυρότητα των σκέψεων** του πελάτη.

Γνωστική θεωρία (S→C→R)

- Προέρχεται από το Συμπεριφορισμό.
- Ονομάζεται και γνωσιακή συμπεριφοριστική θεωρία. Σχηματικά: STIMULUS→COGNITION→RESPONSE
- Μελετά τα λογικά και συμβολικά συστήματα που επεξεργάζονται τα αισθητηριακά ερεθίσματα.

...Γνωστική Θεωρία

- Θεωρεί ότι η πορεία μετά από το ερέθισμα (S) εξαρτάται από τον **τρόπο επιλογής** της πληροφορίας, τον **τρόπο ένταξης** της πληροφορίας στις υπάρχουσες και την **μετατροπή** της πληροφορίας με την επέμβαση του συναισθήματος, αντί να θεωρεί ότι το ίδιο ερέθισμα προκαλεί την ίδια αντίδραση, όπως ισχυριζόταν ο συμπεριφορισμός.
- Εξετάζει τις γνωστικές λειτουργίες της σκέψης, της αντίληψης, της μνήμης, του συναισθήματος, τους τρόπους επίλυσης προβλημάτων τη φαντασία.

Λ-Ε3 Ατομική Ψυχολογία του ADLER (1870-1937)

Βασικές διαφορές από την Ψυχανάλυση είναι:

- η έμφαση στην επίδραση των **κοινωνικών** παραγόντων στην ανάπτυξη της προσωπικότητας,
- η θεώρηση του προσώπου ως ενότητας,
- η υποβάθμιση των σεξουαλικών επιδράσεων
και
- η σχετική έμφαση στο συνειδητό εγώ (**άνω-θρώσκω**). (Gross, 1992)

Λ-Ε4. Συνδιαλεκτική ανάλυση (Transactional Analysis (T.A.) του Eric Berne (1910-1970)...

- Σημασία στη διαπροσωπική επικοινωνία και αλληλεπίδραση
- **Παιχνίδια** που παίζουν οι άνθρωποι (συχνά παραπλανητικά)
- Ο άνθρωπος φτιάχνει το δικό του **προσωπικό σενάριο της ζωής** (script theory) από τα **πρώτα** του κιόλας χρόνια, και κατόπιν **επιχειρεί** να ζήσει σύμφωνα με αυτό.

...Λ-Ε4. Συνδιαλεκτική ανάλυση (Transactional Analysis (T.A.) του Eric Berne (1910-1970)...

- σκοπός της Σ.Α.:
- να αναλύσει αυτό το σενάριο και
- να το **γνωστοποιήσει** στον άνθρωπο, έτσι ώστε εκείνος
- να μπορεί πλέον να **επιλέγει ελεύθερα** τους ρόλους που θα παίξει στη ζωή του και
- να τους τροποποιεί όπου **κρίνει** ότι το επιθυμεί

...Λ-Ε4. Συνδιαλεκτική ανάλυση (Transactional Analysis (T.A.)
του Eric Berne (1910-1970)...

- 3 προσωπικότητες:
- **Γονέας** (εσωτερίκευση εξωτερικών γεγονότων, αντίληψη της ζωής όπως την έχει διδαχθεί, 0-5)
  - **Ενήλικας** (αντίληψη της ζωής μέσα από τη σκέψη, 10 μηνών+)
  - **Παιδί** (καταγραφή εσωτερικών γεγονότων, αντίληψη της ζωής όπως την αισθάνεται, 0-5)

...Λ-Ε4. Συνδιαλεκτική ανάλυση (Transactional Analysis (T.A.) του Eric Berne (1910-1970)

- Στόχοι της Σ.Α.
  - Εντοπισμός του επιπέδου εαυτού σε μία επικοινωνία
  - Διόρθωση δομικής παθολογίας (εμπλοκή μόνο σε ένα επίπεδο)
  - Χρησιμοποίηση όλων των επιπέδων, όπου χρειάζεται
    - Απελευθέρωση του ενήλικου
    - Υιοθέτηση υγιούς στάσης ζωής

Συνεχίζουμε με την αναλυτική παρουσίαση
καθεμίας από τις βασικές θεωρίες